

PAPER DETAILS

TITLE: İlkokul Denetim Rehberinin Yasal Belgeler ve Alanyazın Temelinde İncelenmesi

AUTHORS: İrmak AKBAL,Erdal TOPRAKCI

PAGES: 171-189

ORIGINAL PDF URL: <http://www.e-ijer.com/tr/download/article-file/1531812>

İlkokul Denetim Rehberi'nin Yasal Belgeler ve Alanyazın Temelinde İncelenmesi

Irmak Akbal (Y.L.Öğr.)
Milli Eğitim Bakanlığı-Türkiye
irmak.akball@gmail.com

Prof. Dr. Erdal Toprakçı
Ege Üniversitesi-Türkiye
erdal.toprakci@ege.edu.tr

Özet:

Bu araştırmada İlkokul Denetim Rehberinin alanyazın ve yasal belgelerle uyum veya uyumsuzluklarının saptanarak öneriler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma dokümanını "İlkokul ve Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi" nin İlkokul kısmı oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırmaya dayalı olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmış, veriler içerik analiziyle çözümlenmiştir. Rehberdeki ifadeler anlamlı bütünler oluşturacak şekilde ayrı ayrı analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda denetim rehberinin yasal belgelerle tutarsızlıkları saptanmıştır. Bu tutarsızlıklar En azdan en çoğa göre; Yasal belgelere göre güncel olmama, Yasal belgelere göre eksik ifade edilme, Yasal boşluk, Yasal belgelerin hatalı ifade edilmesi, Yasal belge belirsizliği, Yasal belgelere eksik gönderme, Yasal belgelere internet ortamında ulaşamama gibi kodlarda somutlanmıştır. Denetim rehberinin alanyazınla genel olarak tutarlılığa sahip olduğu ve denetim bilimine ilişkin üretilen bilgiler rehberde yer almakla birlikte, alanyazına atıfsızlık, içerik eksikliği, aykırılık ve kavram tutarsızlığı kodlarında tutarsızlıkları göze çarpmıştır. Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak ilkokulların denetiminin ve rehberin daha nitelikli olması adına araştırmacı uygulamadakilere dönük önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Eğitim Denetimi, İlkokul Denetimi, Denetim Rehberi, Özel Okul, Devlet Okulu.

**E-Uluslararası Eğitim
Araştırmaları Dergisi,**
Cilt: 12, Sayı: 1, 2021, ss. 171-
189

DOI: 10.19160/ijer.867862

Gönderim : 22.11.2020
Revizyon1: 25.01.2021
Kabul : 04.03.2021

Önerilen Atıf

Akbal, I. &. Toprakçı, E. (2020). İlkokul denetim rehberi'nin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 12, Sayı: 1, 2021, ss. 171-189, DOI: 10.19160/ijer.867862

GİRİŞ

Toplum için eğitim vazgeçilmez bir önem taşımaktadır. Çocuğun kendi özellikleri ve mevcut şartlar altında önce kendisinin, sonra içinde yer aldığı toplumun, daha sonra da bulunduğu evrensel yapının nitelikli bir bireyi olana dek geçirdiği süreç eğitimidir (Toprakçı, 2017). Eğitimin örgütsel bir yapıya sahip olması insanlık tarihiyle beraber değerlendirildiğinde uzun bir zaman almıştır. Okula benzer ilk yapıların Sümerler tarafından kurulduğu düşünülmekte olup dünya tarihinde yazının yine Sümerler tarafından MÖ3000-3500 seneleri arasında bulunduğu kabul edilmektedir. Yine bu okullarda matematik, madenbilim, coğrafya, bitkibilim, hayvanbilim, dilbilgisi vb. eğitimleri alan öğrenciler yetişmiş olup bu öğrencilerden bu bilimlere katkıda bulunan bilim insanları da çıkmıştır (Kramer, 2002; çev. Koyukan, 2002). Türk tarihi içinse ilköğretimdeki gelişmelerin cumhuriyet döneminde en çok dikkat çeken eğitim hareketi olduğu göze çarpmaktadır. Tanzimat dönemi rüştiyeler, 2. Abdülhamid devri idadiler ve meşrutiyet dönemi sultaniler devri olmuşsa, Cumhuriyet'in 1950'ye kadarki dönemi de de ilkökul devri olarak isimlendirilebilir. Ülkemizde okulu, kültürünü, yönetimini, sınıfı ve eğitimi demokratikleştirme çalışmaları daha Cumhuriyet'in ilk yıllarından beri söz konusu olmuştur (Kafadar, 1997'den akt., Hesapçıoğlu, 2009). Eğitim sisteminin bir üretim organı olarak özel ve devlet okulları; okulöncesi, ilkökul, ortaokul, lise ve yükseköğretim kademelerine göre çeşitlenebilmektedir (Üstün, 2017).

Denetim, örgütsel hedeflerin hayata geçirilebilmesi için örgüt planlamasına ait faaliyetlerin takip edilmesi, varsa gereken yerlerinin düzeltilmesi ve geliştirilmesi sürecinin tümüdür (Başaran, 2000). Aydın (2014)'a göre ise örgütsel eylemlerin esas alınan hedefler doğrultusunda belirlenen ilke ve kurallara uygunluğunun tespit edilme süreci denetimdir. Taymaz (2011) da teftişi, görevli memur veya müfettiş tarafından yapılan, kamu kurumlarında çalışan personelin görevlerini kanuna göre gerçekleştirip gerçekleştirmediğini, dikkatsizlik veya ihmal sonucunda bir hata yapıp yapılmadığını belirleyen denetleme işi olarak tanımlamıştır. Eğitim ile ilgili bütün iş ve işlemlerin, plana, amaca, mevcut kanun, madde ve insan kaynaklarına uygunluğunu etik kurallar çerçevesinde (Toprakçı, Çakırer, Bilbay, Bağcivan, Bayraktutan, 2010) tespit etme süreci eğitim denetimini ifade etmektedir. Denetime olan ihtiyaç kurum hizmetlerinin genişlemesiyle artmıştır. Eğitim alanında yapılan teftişlerden biri de kurum teftişidir. Kurum teftişi eğitim kurumunun hedeflerini gerçekleştirmesinde gerekli kaynakların sağlanması, yararlanılma durumunun incelenmesi, kontrol edilmesi ve standartlara göre değerlendirilmesidir. Her bakanlık veya kurum denetim işlerini yürütmek adına bünyesinde birim ve teftiş personeli bulundurma ihtiyacı duymuştur (Taymaz, 2011).

Eğitim kurumunun hedeflerini açık şekilde belirtmesi ve örgüt vizyonu oluşturması, profesyonel beceri ve bilgilerle donanımlı olup bunlardan yararlanılması, plan ve programların öğretmenler ile değerlendirilmesi, kurumun tüm kaynaklarının en verimli şekilde idare edilmesi, öğretmenlerin kendilerini geliştirmesine destek veren bir ortam oluşturulması arzulanmaktadır (Tonbul ve Baysülen, 2017). Eğitim kurumlarındaki kaynak sınırlılığıyla mali yönetimi sağlamaya çalışan idareciler ciddi sıkıntılarla mücadele etmektedirler. Eğitim ve finansmanı belirleyenler ve yönetimdekilerin uygun altyapıyı sağlaması ile nitelikli koşullar oluşmaktadır. Bunun için mali sıkıntıların belirlenmesi, kurum odaklı önlemlerin alınması ve çözüm için seçenekler oluşturulması önemlidir (Altunay, 2017). Nitekim Şimşek'e (2014) göre toplumun istemiş olduğu nitelikli eğitimin devlet tarafından karşılanmasındaki yetersizlik ve var olan rekabetçi ortam özel okulların kurulmasında Türk aydınları ve eğitimcilerinin bu hedefte ilerlemelerini sağlamıştır.

Yakın tarih itibarıyla, ilköğretim programları önce 2004 yılında sonrasında da 2012 yılında yenilenmiştir. 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (HKH) ile Bakanlık yapısı ve görevleri, 6287 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile de eğitim sisteminde köklü değişikliklere gidilmiştir (Özdemir, 2014). Okullardaki kurum denetimi 20.08.2017 tarihli 30160 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanmış ve MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği'ne göre maarif müfettişlerine verilmiştir. Müfettişlerin görevi kapsamındaki kurum teftişlerine kılavuz olması için MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, denetim rehberleri hazırlanmıştır. Bunlardan bir tanesi de

2016 yılında yayınlanan *İlkokul Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi*dir. 222 sayılı *İlköğretim ve Eğitim Kanunu*'ndaki tanımıyla ilköğretim, kadın erkek bütün Türklerin milli gayelere uygun olarak bedeni, zihni ve ahlaki gelişmelerine ve yetişmelerine hizmet eden temel eğitim ve öğretimdir. 26.07.2014 tarihinde 29072 sayısıyla Resmi Gazete'de yayınlanan *MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*'nce, ilköğretim kurumlarının Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak görev ve işleyişi ile ilgili usul ve esaslarını düzenlemek amaçlanmıştır.

İlkokul kademesinde görev yapan kişilerin kendilerini geliştirmeleri ve yeni düzenlemelere ayak uydurabilecek esasta olması gerekmektedir. Eğitim sistemi içerisinde de bu gelişimlere rehberlik ederek bilgilendirici ve yol gösterici nitelik sağlayacak birimler vardır. Bunlardan birisi de MEB Teftiş Kurulu Başkanlığının hizmet birimlerinden birisi olan Rehberlik ve Denetim Daire Başkanlığı'dır. Rehberlik ve denetim hizmetlerinde verimliliği sağlamaya yönelik çalışmalar yapılarak gerekli işlemler yürütülmektedir. Hazırlanan denetim rehberleriyle dikkat edilmesi gereken noktalar ifade edilmiş, iş birliği çerçevesinde amaç, performans ve kalitenin analizini yapabilmek ve raporlayabilmek hedeflenilmiştir. Bu noktada denetim rehberinin kurumlar ve denetçiler için büyük önem taşıdığı ifade edilebilir. Alanyazın taramasında da denetimle ilgili yapılmış birçok çalışmaya rastlanılmıştır. Bunların çoğunluğunun müdürlerin ders denetimi (Yeşil ve Kış, 2015; Beytekin ve Taş, 2017; Sabancı ve Akcan, 2019), müfettişlerin mesleki görüşleri (Şahin, Çek ve Zeytin, 2011; Sabancı ve Şahin, 2007) yönetmelik değişikliği (Tonbul ve Baysülen, 2017; Durnalı ve Limon, 2018) karşılaşılan sorunlar (Özmen ve Şahin, 2010; Kocabaş ve Yirci, 2011; Öztürk ve Gök, 2010; Kayıkçı, 2005; Ekinci ve Sabancı, 2020) uygulamalar (Göker ve Gündüz, 2017; Memduhoğlu ve Zengin, 2012) müfettişlere yönelik algılar (Memduhoğlu ve Mazlum, 2014; Boydak ve Şener, 2015) denetimin işlevselliği (Ekinci ve Karakuş, 2011; Kapusuzoğlu, 2008) vb. konulardan oluştuğu görülmüştür. İlkokul "Denetim Rehberi" başlığı kapsamında herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı "İlkokul ve Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi"nin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenerek, uygulayıcılara yol göstermesi adına elde edilen bulgular doğrultusunda öneriler geliştirilmesidir. Bu bağlamda araştırmanın "alt problemleri Denetim Rehberinin yasal belgelerle ve alanyazınla ilişkisi nedir?" şeklinde belirlenmiştir Denetim rehberinin kapsam genişliğinden ötürü çalışma, sadece ilkokul kısmı itibarıyla sınırlandırılmıştır. Rehberin eksik yönlerinin değerlendirilip daha nitelikli bir hale getirilmesi için bu çalışma önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırmada *ilkokul rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın (eğitim denetimi) temelinde* değerlendirilmesi ve öneriler geliştirilmesi amaçlanmış, bu bağlamda nitel araştırma kapsamında doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, gözlem, görüşme, doküman analizi gibi yöntemlerle durumların bütüncül bir şekilde ortaya konulmasını sağlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Doküman incelemesi kişisel dokümanlarda kullanıldığı gibi kamu ve arşiv dokümanlarında da kullanılabilir. Kamu dokümanları, kurumların olay ya da süreçlerin göstergesi olarak düşünülebilir. Bu nedenle eğitimdeki değişimlerin ve süreçlerin ortaya konulması açısından değerli kaynaklar olduğu söylenebilir. Rehberlik ve denetim rehberleri de MEB Teftiş Kurulu Başkanlığının denetimde uygulama birliği ve standartlaşmayı sağlamak amacıyla kullandığı kamu belgeleri olarak doküman incelemesine uygun kaynaklar olarak görülmüş ve doküman incelemesinin aşamalarına göre analiz edilmiştir.

Çalışma Dokümanı, Veri Toplanması ve Analizi:

MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı, 2016 yılında çeşitli kurumların teftişine yönelik olarak hazırlanan 16 adet rehberlik ve denetim rehberi yayımlamıştır. Bu rehberler maarif müfettişlerinin teftiş sürecinde uygulayacakları esasları içermektedir. Çalışma dokümanı yayınlanan rehberler

arasında yer alan “İlkokul Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi’nin ilkököl kısmıdır”. Bu nedenle makale boyunca kullanılan ‘denetim rehberi’ ya da ‘rehber’ kelimeleri sözkonusu kısmı ifade etmektedir.

Tablo 1: İlkokul rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ile alanyazın temelindeki analizi sonucu belirlenen kod, kategori ve temalara ilişkin örnek ifadeler

Temalar	Kategoriler	Kodlar	İFADELER
Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi	Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı	Yasal belgeye uygunluk	Rehberde; “Öğretmenlerce yapılan sınavlarda farklı soru tiplerine yer verilmesi, soruların konulara göre dağılımı yapılırken ağırlığın bir önceki sınavdan sonra işlenen konulardan olmak kaydıyla geriye doğru azalan bir oranda ve dönem başından beri işlenen konulardan seçilmesi (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Md. 22/b)” şeklinde olan maddenin, Yasal Belgedeki Karşılığı; “Öğretmenlerce yapılan sınavlarda farklı soru tiplerine yer verilir. Soruların konulara göre dağılımı yapılırken ağırlığın bir önceki sınavdan sonra işlenen konulardan olmak kaydıyla geriye doğru azalan bir oranda ve dönem başından beri işlenen konulardan seçilir” şeklindedir.
			Rehberde belirtilen maddenin, gönderme yapılan yasal belgedeki ifadeyle örtüşmesinden dolayı “yasal belgeye uygunluk kodu” tercih edilmiştir.
	Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı	Yasal belgeye göre güncel olmama	Rehberde; “Eğitimde Kalite Yönetim Sistemi ile ilgili iş ve işlemlerin yapılması (MEB Eğitimde Kalite Yönetim Sistemi Yönergesi)” şeklinde olan maddenin, Yasal Belgedeki Karşılığı; “MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı’nın 20/02/2018 tarih ve 3544594 sayılı ilgi yazısı ile “Eğitimde Kalite Yönetim Sistemi Yönergesi” yürürlükten kaldırılmıştır.” şeklindedir.
			Rehberde belirtilen maddenin, gönderme yapılan yasal belgedeki yürürlükten kaldırılma ifadesinden dolayı “yasal belgeye göre güncel olmaması kodu” tercih edilmiştir.
Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi	Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı	Uygunluk	Rehberde; “Zümre öğretmenler kurulu ile diğer kurul ve ekiplerin çalışmalarının eşgüdüm içerisinde yürütülmesi” şeklinde olan maddenin, Alanyazındaki Karşılığı; “Zümre toplantıları eğitim-öğretim çalışmalarında öğretmenler arasında eşgüdümü sağlamaya yönelik olarak yapılan toplantılardır (Büte ve Balci, 2010).” şeklindedir.
			Rehberde belirtilen maddenin, alanyazındaki ifadeyle örtüşmesinden dolayı “uygunluk kodu” tercih edilmiştir.
	Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı	İçerik eksikliği	Rehberde; “Çocuk Kulübü etkinliklerinden faydalanmak isteyen öğrenci sayısına göre etkinlik saatlerinin düzenlenmesi (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi Md.7)” şeklinde olan maddenin, Alanyazındaki Karşılığı; “Bir çocuk kulübünün açılabilmesi için en az 10 öğrencinin başvuru yapması gerekmektedir. Ayrıca kulüpteki çocuk/öğrenci sayısının okul öncesi eğitim kurumlarında 20’yi, ilköğretim kurumlarında 30’u geçmemesi esastır. Çocuk kulübüne devam etmeyen çocukların durumu aileye ivedilikle bildirilmektedir. Bunun yanı sıra, mazeretsiz ve kesintisiz 20 gün devam etmeyen çocukların kulüple ilişkisi kesilmekte ve ailelerine de bilgi verilmektedir (Yolcu, Barış ve Bakar, 2017).” şeklindedir.
			Rehberde belirtilen maddenin, alanyazındaki ilave bilgisinden dolayı “içerik eksikliği kodu” tercih edilmiştir.

Doküman incelemesi belli başlı 5 aşamada yapılabilir. Bunlar, dokümana ulaşma, orijinalliği kontrol etme, dokümanı anlama, veriyi analiz etme, veriyi kullanmadır (Forster,1995: akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Çalışmanın ana dokümanı “rehber” dir. Rehber, MEB Teftiş Kurulu Başkanlığının internet sitesinden “Yayınlarımız” sayfasından 23.04.2020 tarihinde ulaşılmıştır. Bu yönüyle ulaşılabilir ve orijinaldir. Dokümanı anlamak için birkaç okuma gerçekleştirilmiş ve doküman (rehber) kapsamı temelinde yasal belgeleri ile dahil olduğu alanyazın (eğitim denetimi) ışığında içerik analizine tabi tutulmuştur. İçerik analizi, veriler arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılması ve verilerin açıklanabilmesi amacıyla kullanılır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Bu analizde verileri mutlaka nicelleştirilmesi gerekemeyebilir ancak veriler yüzde dağılımı ya da sayısallaştırma yoluyla da verilebilir (Yıldırım ve Şimşek 2013). Rehberin yasal belgeler ile ilişkisi için rehberde bahsi geçen

yasal belgelere (kanun, khk, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve diğer belgeler) Bakanlığın kendi sitesinden ulaşılmış ve orijinalliği teyit edilmiştir. Öte yandan alanyazın ile ilişkisi ise çalışmayı yapanların çevrim içi ortam ile gerçek ve sanal kütüphanesinde bulunan kaynaklar ile "alanyazınsal bilinç kapsamı" sınırlılığında gerçekleştirilmiştir. Rehberin alanyazın ile ilişkisinin analizi işlemini biraz daha somutlamak gerekirse, araştırmacılar rehberi "alanyazınsal bilinç kapsamı" temelinde aşkınlık seviyesine gelinceye kadar okumuş ve okuma esnasında ilişkiye dair kod, kategori ve temalara ulaşmışlardır. Bu süreçte çelişkiye düşülen durumlarda kaynaklara, meslektaş teyidine, uzman görüşüne başvurulmuştur. Tablo 1'de söz konusu süreç örnekli olarak açıklanmıştır.

Tablo 1'e göre; denetim rehberinin *yasa ve alanyazın ile olan ilişkisi* **temalar** olarak biçimlenirken, yasal belgeler ve alanyazın ile ilişkisinde *tutarlılık ve tutarsızlık* **kategoriler** olarak biçimlenmiş ve son olarak ayrı ayrı olmak üzere onların altında da "*Yasal dayanağa uygunluk*", "*Yasal dayanağa göre güncel olmama*", "*Yasal dayanak belirsizliği*", "*İlgili yasal dayanaklara eksik gönderme*", "*Yasal boşluk*", "*Yasal dayanağa internet ortamında ulaşamama*", "*Yasal dayanağa göre eksik ifade edilme*", "*Yasal dayanağın hatalı ifade edilmesi*", "*Yasal dayanağa göre fazla ifade edilme*", "*Karşılıksız*", "*Uygunluk*", "*İçerik eksikliği*", "*Atıfsızlık*", "*Kavram tutarsızlığı*" ve "*Aykırlık*" ise **kodlar** olarak biçimlenmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik:

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için bazı önlemler alınmaktadır. Nitel araştırmada geçerliüi sağlamak için araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız ele alması gerekmektedir (Kirk ve Miller, 1986; akt. Yıldırım ve Şimşek, 2013). Bunun için uzman görüşü ve meslektaş teyidi gibi çeşitli stratejiler kullanılmaktadır. Uzman incelemesi ve meslektaş teyidi ile verilerin iç geçerliliği (inandırcılık) sağlanmıştır. Meslektaş teyidi; verilerin karşılaştırılarak uyumunun ortaya çıkarılmasını hedefler. Uzman incelemesi ise araştırma sürecine eleştirel gözle bakan ve araştırmacıya geribildirimlerde bulunan uzman görüşünü belirtmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın geçerliğinin sağlanması için ilk olarak meslektaş teyidine gidilmiştir. Bunun için MEB Teftiş Kurulu Başkanlığının farklı kurumlara yönelik denetim rehberlerini inceleyen araştırmacılar düzenli aralıklarla her hafta belirlenen gün ve saatte internet ortamında canlı toplantı araçları üzerinden bir araya gelmiştir. Tekrar izlenebilmesi için bu toplantılar kaydedilmiştir. Toplantılarda rehberlerin hangi yönlerden incelenebileceğine ilişkin tartışmalar yapılmıştır. Sonrasında ise araştırmacılar inceledikleri rehberlere yönelik içerik analizi yaparak kod, kategori ve temaları oluşturmuş ve bunların benzer ve farklı yönleri üzerinde durmuştur. Anlaşmazlığa düşülen noktalar değerlendirilmiş ve fikir birliğine varıncaya kadar toplantılar devam etmiştir. Çözüme kavuşturulan bir anlaşmazlığa örnek vermek gerekirse; yönetmelik maddesiyle rehberdeki ifade arasında tutarsızlık varsa ve bu durum yönetmeliğin güncellenmiş olmasından kaynaklandıysa, rehberdeki kod "eksik ya da hatalı ifade" olarak değil "güncel olmama" olarak tercih edilmiştir. Nitel araştırmalarda ele alınan güvenilirlik güncelleme, yorumlama, kavramsal çerçeve vb. değişkenler ile birlikte ele alınmalıdır. Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için değerlendirilen rehberlerin ayrıntılı raporlaştırılmasına dikkat edilmiştir. Rehberdeki alıntılarının değiştirilme yapılmadan doğrudan verilmiş olması, araştırmanın güvenilirliğini göstermektedir. Ayrıca uzman görüşü için denetim alanına yetkin ve yayımları olan bir akademisyen ile bir maarif müfettişi bu toplantıda yer alarak toplantı süresince geri bildirimlerde bulunmuşlardır. Son toplantının ardından çalışma, alanında uzman akademisyenlere gönderilmiş ve onların görüşleri de çalışmaya dâhil edilmiştir. Denetim rehberinin sadece ilköğretim kısmı incelenmiş, yasal belgelere ve alanyazına bakılması ile sınırlandırılmıştır. Diğer araştırmacıların talebi olursa veya gelecekte başka bir araştırmada karşılaştırma yapılması gerekirse diye araştırmanın ham verileri saklanmış, böylece dış güvenilirlik (teyit edilebilirlik) arttırılmaya çalışılmıştır.

Birlikte hareket edilerek şekilenen rehberlerle ilgili çalışmaların bazıları yayımlanmıştır (Toprakçı ve Bakır 2020; Tonbul ve Ata 2020; Özdemir ve Altuntaş 2020; Akçay Güngör 2020; Kahraman 2020; Tonbul ve Keleş 2020; Ölmez ve Algam 2020; Toprakçı ve Özerter 2020). Bu e-

uluslararası eğitim araştırmaları dergisi, Cilt: 12, Sayı: 1, 2021, ss. 124-140 131 çalışma hakem süreci ve yazım ile ilgili iş ve işlemlerin uzamasından dolayı sonra yayımlandığından onlara vurgu yapmak gereği duyulmuştur.

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde “İlkokul rehberlik ve denetim rehberi” nin yasal belgeler ve alanyazın temelinde analiz edilmesi sonucu ortaya çıkan kategori ve kodların dağılımına, bulguları destekleyen alıntılara ve yorumlanmasına yer verilmiştir. Alanyazın incelemesinde denetim rehberi içerikli bir çalışmaya rastlanılmadığı için daha çok genel olarak eğitim denetimi daha özel olarak ise ilkökul denetimi alanyazınından yararlanılmıştır.

1. Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi

Aşağıda verilen Tablo 2’de rehberin yasal belgeler ışığında ortaya çıkan dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 2: Rehberin Yasal Belgelerle İlişkisi Temelinde Kategori ve Kod Dağılımı

Tema	Kategoriler	Kodlar	f
Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle İlişkisi	1.Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı	Yasal Belgelerle Uygunluk	63
		Yasal Belgelere Göre Güncel Olmama	62
		Yasal Belgelere Göre Eksik İfade Edilme	46
	2.Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığı	Yasal Boşluk	13
		Yasal Belgelerin Hatalı İfade Edilmesi	12
		Yasal Belge Belirsizliği	4
		Yasal Belgelere Eksik Gönderme	3
		Yasal Belgelere İnternet Ortamında Ulaşamama	2
		Yasal Belgelere Göre Fazla İfade Edilme	1

Tablo 2 incelendiğinde, Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığı ve Denetim Rehberinin Yasal belgelerle Tutarsızlığı olmak üzere iki kategorinin ön plana çıktığı görülmektedir. Ayrıca Tablo 2’de belirtildiği gibi denetim rehberinin yasal belgelerle tutarlılığı kategorisi 63, tutarsızlığı ise 143 maddede incelenmiş olup uygunluklarına göre kodlandırılmıştır. Bu kodlardan “yasal belgelere göre uygunluk” ve “yasal belgelere göre güncel olmama” en çok sıklık gösterenlerdir. Ergüder (2012)’e göre genişleyen sistemimiz yeni yasal düzenlemeleri gerekli kılıyor. Buna göre, değişen zamanın yasal belgeler ve denetim rehberini eskittiği söylenebilir.

1.1. Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarlılığının İncelenmesi

Yasal belgeye göre tutarlılık, gönderme yapılan yasal belgeye ulaşılması veya rehberdeki ifadelerin yasal belgeyle örtüşmesini ifade etmektedir. İncelenen belgede en çok sıklığı gösteren 63 tane uygunluk koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde “*Ders yılı sonunda yapılan zümre öğretmenler kurulunda; daha önce yapılan zümre öğretmenler kurulu*

kararlarının izleme-değerlendirme raporunun hazırlanması ve okul müdürlüğüne sunulması (MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Md.35/5)" şeklinde olan maddede gönderme yapılan yasal belge incelendiğinde "Madde 35/5: Ders yılı sonunda yapılan zümre öğretmenler kurulunda; daha önce yapılan zümre öğretmenler kurulu kararlarının izleme-değerlendirme raporu hazırlanır ve okul müdürlüğüne sunulur" şeklinde bir örtüşmeye rastlanmıştır. Zümre öğretmenler kurulu çalışmaları hem yasal bir zorunluluk hem de öğretmenlerin aldığı kararlarla yaratıcı ve yeni yöntemlerinin uygulandığı eğitim çalışmaları olarak görülmelidir. Okul yöneticileri belirli aralıklarla zümre öğretmenleriyle birlikte zümre çalışmaları için yapılmış bilgileri alabilir. Liderlik özelliği olan grup öğretmenlerinin yeteneklerinden, kurumsal değişim sürecinde faydalanılabilir (Sezer, Albez, Akan, Ada, 2014). Söz konusu olan bu tutarlılığın, rehberin uygulayıcıları açısından kullanım rahatlığı ve güvenilirlik sağlayacağı söylenebilir. Nitekim Oktar'a (2010) göre çağdaş denetim ihtiyaçlarını giderebilecek özellikler kapsamında yasal düzenlemeler yapılmalı ve uygulanabilmelidir.

1.2. Denetim Rehberinin Yasal Belgelerle Tutarsızlığının İncelenmesi

Yasal belgeye göre tutarsızlık; rehberdeki ifadelerle ilgili olarak, güncel olmamasını, yasal boşluk olmasını, internet ortamında rehberde ulaşılamamasını, yasal belgelere eksik gönderme yapılmasını, eksik ifade edilmesini, fazla ifade edilmesini, yasal belge belirsizliğini ve yasal belgenin hatalı yazılması anlamlarını barındırmaktadır. Tutarsızlık kategorisine ait kodlardan "yasal belgelere göre eksik ifade edilme" ve "yasal belgelere göre güncel olmama" en çok sıklık gösterenlerdir. İlkokul kademesine ait yasal belge fazlalığı neticesinde gelişen güncelleme sıklığı ve kullanım alanı genişliğinden ötürü belirtilmek istenilen ifadelerin çokluğu göz önüne alındığında tutarsızlıklara sebep olabilir diyebiliriz. Söz konusu tutarsızlıklar denetmenler arasında farklı uygulamaları tetikleyebilir.

1.2.1.Denetim Rehberinin Yasal Belgeye Göre Güncel Olmaması: Yasal belgeye göre "güncel olmama" yasal belge içeriğinde değişme, güncelleme olmasını veya yasal belgenin yürürlükten kaldırılmasını ifade etmektedir. İncelenen belgede 62 tane güncel olmama koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde "Ayrıca özel okullarda; Bakanlıkça ön izin belgesi verilen yabancı uyrukluların çalışma izinleri ile ilgili işlemlerin, 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ile Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmesi" (Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği Md.26/2) şeklinde olan maddede gönderme yapılan yasal belge incelendiğinde "(Değişik: RG-19/2/2020-31044) Bakanlıkça ön izin belgesi verilen yabancı uyrukluların çalışma izinleriyle ilgili işlemler, 28/7/2016 tarihli ve 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu ve 29/8/2003 tarihli ve 25214 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülür." şeklinde bir ilave bilgiye rastlanmıştır. Uluslararası İşgücü Kanunu'na bakıldığında, Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu döneminden farklı olarak çalışma izni taleplerinin değerlendirilmesindeki kriter, başvuruların uluslararası işgücü politikasına uygun olmasıdır. Bu bireylerin Türkiye'de çalışmaları adına genel kural dahilinde çalışma izni muafiyeti çerçevesinde değillerse, çalışma izni olması gerekir (Tunçağıl,2019). Fazla sayıda söz konusu olan yasal belgeye göre güncel olmama durumu, rehberin kalitesine olumsuzluk şeklinde bir etkiye bulunabilir. Nitekim Özdemirci ve Aydın (2007)'a göre tanımlanmayan, sınıflandırılmayan ve düzenlenmeyen bilginin yönetilmesi mümkün değildir. Düzenlenmemiş bilgi, entelektüel kurumsal birikimin yok olmasına ve bu birikimden faydalanılamamasına neden olurken, yasal açılardan da riskler meydana getirir. Rehberdeki tutarsızlığın en önemli nedeninin 2016 yılında yayınlanıp daha sonra güncellenmemesi olduğu söylenebilir.

1.2.2.Denetim Rehberinin Yasal Belgeye Göre Eksik İfade Edilmesi: Yasal belgeye göre "eksik ifade edilme", denetim rehberi içeriğindeki maddenin belirtilen yasal belgedeki ifadeye göre eksik olmasını ya da maddesini belirtmemeyi ifade etmektedir. İncelenen belgede 46 tane eksik ifade edilme koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde "Hizmet/mal satın alımları için; İhale komisyonunun oluşturulması ve görevlerini 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735

sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülmesi" şeklinde olan maddede gönderme yapılan yasal belgeler incelendiğinde birçok bilgiye rastlanılmıştır. Rehberdeki ifade 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği şeklinde mevzuata madde belirtilmeden verildiği için ifade belgelere göre eksik kalmıştır. İhale komisyon işleyiş içeriğinin bilinmesi gerekir. İhale işlem sürecinin tamamı okulda bitirilmaz. Bir bölümü il/ilçe millî eğitim müdürlüğünden bir bölümü mülki amir onayından geçer. Farklı bir durumda, ihale komisyon işleri müdürler tarafından riskli olarak görülebilir (Karakaya ve Uluğ, 2011). Söz konusu olan bu tutarsızlık, müdürlerin bakışının pekişmesine de yol açabilir. Nitekim Aydın (2005)'a göre denetim bireylerin bilgi eksikliklerini gidermek, olumlu yönlerini geliştirmek, onlara yol göstermek gibi nedenlerle yapılmalıdır.

1.2.3.Denetim Rehberindeki Yasal Boşluk: "Yasal belgeye göre boşluk", rehberdeki maddeyle ilgili yasal belge olmayışını ifade etmektedir. İncelenen belgede 13 tane yasal boşluk koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde "*Ders kitabı, ders araç-gereci, bilgisayar, akıllı (etkileşimli) tahta, atölye ve laboratuvar araç-gereci, makine, cihaz ve tesisatı gibi materyallerin yeterli durumu*" şeklinde olan maddede özellikle kamu okulları için gönderme yapılan yasal bir belge bulunmamıştır. Ancak özel öğretim kurumları için bütün bölümleri ile kullanılacak araç gereçlerin standartlarını belirlemek adına **Özel Öğretim Kurumları Standartları Yönergesi** hazırlanmıştır. Uygulamada birliktelik ve eğitsel eşitlik adına kamu okullarında da araç gereç yeterliliği tespit edilmelidir. En nesnel sonuç denetçinin standartlar üzerinden rehberlik yapmasıyla elde edilir. Verimli bir denetim için denetçinin yeterli miktarda denetim bulgusu elde etmesi gerekir. Söz konusu olan bu tutarsızlık rehberi kullanan kişiler açısından çeşitli yorumlamalara sebep olabilir. Bu şekilde oluşan farklılıklar, denetim kalitesine zarar vereceği gibi işlemlerin sonuçlanmasında ve denetim esnasında karışıklığa yol açabileceği şeklinde de yorumlanabilir. Nitekim Yiğit'e (2019) göre de denetim süreciyle ilgili standardın olmaması, denetimle ilgili neticenin olmaması, okul yöneticilerinin yaptırımının olmaması vb. yasal boşluktan kaynaklı benzer sorunlar meydana getirebilir.

1.2.4.Denetim Rehberinde Yasal Belgenin Hatalı İfade Edilmesi: Yasal belgeye göre "hatalı ifade edilme", rehber içeriğinde gönderme yapılan madde numarasının doğru olmayışı veya gönderme yapılan yasal belgenin doğru ifade edilmeyişini yansıtmaktadır. İncelenen belgede 12 tane hatalı ifade koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde "*Birliğin gelirlerinin, okulun bütçe disiplini çerçevesinde, okulun ve öğrencilerin öncelikli ihtiyaçlarının dikkate alınarak harcanması (Md.18)*" şeklinde olan maddede gönderme yapılan yasal belgenin adı bulunmamaktadır. **Okul Aile Birliği Yönetmeliği** incelendiğinde "**MADDE 18-(1) Birlik gelirlerinin; okulun bütçe disiplini çerçevesinde, eğitim ve öğretim giderleri ile maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarına harcanması esastır. Tüm harcamalar, birlik yönetim kurulunun kararı ile yapılır. Okul için gerekli ihtiyaç ve harcamalar için okul yönetiminden yazılı talep alınır. Mal ve hizmet alımları birlik yönetim kurulu üyeleri veya uzmanlık gerektiren işlerde okul aile birliği üyelerinden oluşan en az üç kişilik bir komisyon marifetiyle yapılır.**" şeklinde uygun bilgiye rastlanılmıştır. Md.18 ifadesi hem yasal belgenin adıyla birlikte verilmeyişinden hem de farklı içerikleri kapsadığından hatalı ifade edilmiştir. Okul aile birlikleri, aile ve okulu birbirine bağlayan ve öğrencinin başarısı ile geleceğin kurumları olmanın ötesinde kaynak sağlamaıyla birlikte okul ihtiyaçlarını karşılayan, okul yönetimine destek veren bir kurum olarak çalışmaktadır (Akbaşlı ve Tura, 2019). Nitekim Toprakçı ve Taş (2020)'a göre her alanda olduğu gibi eğitim alanında da eğitim-öğretim faaliyetleri kanun ve yönetmelikle düzenlenmiş olsa da uygulama sırasında birçok hata ve ihmal olabilmektedir. Söz konusu tutarsızlık, denetim rehberini kullanmak isteyen kişilerin bilgiye ulaşmasında çelişkilerle karşılaşabileceğini ifade eder.

1.2.5.Denetim Rehberinin Yasal Belge Belirsizliği: Yasal belgeye göre "belirsizlik", rehberdeki yasal belgeye açıkça gönderme yapılmamasını ifade etmektedir. İncelenen belgede 4 tane belirsizlik koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde "*Okulda güvenli*

ortamın sağlanması ve öğrencilerin korunmasına yönelik çevre ile iş birliğinin yapılması" şeklinde olan maddede gönderme yapılan herhangi bir yasal belge olmamıştır. İnceleme yapıldığında "*MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nde Madde 78/a) Öğrencilere okul ve çevresinde sağlıklı, güvenli bir eğitim ve öğretim ortamı sağlanması esastır.*" şeklinde bir yasal belgeye rastlanılmıştır. İncelenen madde farklı kanun, yönetmelik vb. mevzuatta da bulunabilir. Bu tutarsızlık denetim rehberindeki maddeyi anlamaya çalışan kullanıcının güvenini sarsabileceği gibi zaman kaybı yaşamasına da sebep olabilir. Denetim rehberi hazırlanırken kapsamlı bir çalışma yapılamaması bu belirsizliğin nedeni olabilir. [Diken ve Batu'ya \(2010\)](#) göre yapılması gereken, yasaların uygulanabilir hale getirilmesi için ihtiyaç duyulan denetleme sisteminin oluşturulmasıdır.

1.2.6.Denetim Rehberindeki İlgili Yasal Belgelere Eksik Gönderme: Yasal belgeye göre "eksik gönderme", rehberde gönderme yapılan yasal belgeler dışında farklı belgelere de ulaşılması veya gönderme yapılan ilgili belgelerden başka maddelere de atıfta bulunulması durumunu ifade etmektedir. İncelenen belgede 3 tane eksik gönderme koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde "*Ücretlerin tespiti, ilanı, tahsili ve iadesi ile ilgili işlemler (MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği Md. 53,54,55)*" şeklinde olan maddede gönderme yapılan yasal belge incelendiğinde madde 53, 54, 55'te ücretlerin tespiti, ilanı, tahsili belirtilmekteyken, iadesi ile ilgili içeriği veren madde 56 denetim rehberinde eksiktir. "*Madde 56 (...) sınavla öğrenci alan resmî okulların 9 uncu sınıflarına kayıt yaptırdığını belgelendirenler hariç, okuldan ayrılanlara yıllık ücretin yüzde onu dışındaki kısmı iade edilir. Öğretim yılı başladıktan sonra ayrılanlara yıllık ücretin yüzde onu ile öğrenim gördüğü günlere göre hesaplanan miktarın dışındaki kısmı iade edilir. (...)*" şeklinde tamamlayıcı bilgiye rastlanmıştır. Söz konusu tutarsızlık denetim rehberini kullanan kişilerin bilgilere ulaşmasında sorunlar yaşamasına yol açabilir. Oysa okulda her şeyin denetlenebildiği bir sistemle gizlilik, bilgi eksikliği ya da yanlışlık olmadan okulun ve içindeki bireylerin gelişimi sağlanabilir ([Başar, 2005](#)) ve etkin kararlar alınabilir ([Beytekin ve Kılıç, 2021](#)).

1.2.7.Denetim Rehberindeki Yasal Belgeye İnternet Ortamında Ulaşamama: Yasal belgeye "internet ortamında ulaşamama", rehberde belirtilen yasal belgenin internet ortamında erişilebilir olmamasını ifade etmektedir. İncelenen belgede 2 tane internet ortamında ulaşılama koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde "*Brifing dosyası hazırlanarak okul ile ilgili her türlü bilginin zamanında güncellenmesi (T.T.K 22/2.1967/582/1-9323 sayılı kararı T.D.1442)*" şeklinde olan maddede gönderme yapılan yasal belge incelenmek istenildiğinde internet üzerinden erişilememiştir. Brifing dosyası; okul müdürünce hazırlanan, okulun tarihçesinin, okula ismini verenin özgeçmişinin, öğrenci akademik ve sportif başarılarının, okulun kendi imkânlarıyla çözemediği sorunları ve bu sorunları çözebilecek makama çözüm önerilerinin iletildiği, okutulan derslerin, bina, derslik ve çalışanların durumunun belirtildiği dosyadır ([Can ve Yıldırım,2013](#)). Denetim rehberini kullanacak kişilerin içerik hakkında bilgi edinmemesi gelişimlerini engelleyebileceği anlamına gelecektir. Ayrıca kullanılan yasal belge tarihlerinin çok eskiye dayanması güncel olmadığını da gösterir. [Özdemirci'ye \(2004\)](#) göre yönetim için önemli olanların başında kurumların ürettiği belgeler gelir. Etkililik o belgelerin yönetimiyle ifade edilir. Bilgiye erişememe veya bilgi eksikliği kurumların önemli sorunlarından. Gereksinim duyulduğunda ulaşamayan bilginin değeri de yoktur.

1.2.8.Denetim Rehberinin Yasal Belgeye Göre Fazla İfade Edilmesi: Yasal belgeye göre fazla ifade edilme, rehberde daha detaylı aktarılmış maddeleri içermektedir. İncelenen belgede 1 tane fazla ifade koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili tespit şöyledir; rehberde "*Ayrıca özel okullarda; Kurumlarda görev yapan eğitim personeli ile diğer personelin sosyal güvenlik ve özlük hakları yönünden 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanunun hükümlerine tabi olduğundan; personelin kurumlarda göreve başlatılmadan önce SGK'ya bildirilmesi; çalışanların, işe giriş bildirgelerinin dosyalarında muhafaza edilmesi; ayrılan personelin, ayrıldığı döneme kadar olan sigorta primlerinin eksiksiz olarak yatırılması; aylık sigortalı hizmet listelerinin SGK'ya bildirilmesi (Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği Md.42)*" şeklinde olan maddede gönderme yapılan yasal belge incelendiğinde "*Kurumlarda görev yapan eğitim personeli ile diğer personel, Kanun hükümleri saklı kalmak üzere, sosyal güvenlik ve özlük hakları yönünden,*

31/5/2006 tarihli ve 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ile 4857 sayılı İş Kanununun hükümlerine tabidir.” şeklinde mevzu bahis olduğu anlaşılmıştır. Buna göre rehber yasal belgeye gönderme yapmakla yetinmemiş sanki asıl gereklilikler gibi algılanabilecek ifadelerle yer vermiş gözükmektedir. Bu durum rehberin kullanıcılarında rehberde belirtilen açıklama dışında bir gerekliliğe bakmama davranışı doğurabilir. [Başturan ve Görgü'nün \(2020\)](#) yaptığı bir araştırmada özel okullarda görev yapan eğitim personelinin değersizlik, maaş, mesai saatleri ile ilgili problem yaşadıkları belirtilmiştir. Nitekim [Toprakçı ve Taş da \(2020\)](#) Yargıtaya akseden temel konuların başında da personelin özlük haklarının geldiği tespiti yapılmıştır.

2. İlkokul Rehberlik ve Denetim Rehberinin Alanyazınla İlişkisi

Aşağıda verilen Tablo 2’de rehberin alanyazınla ilişki dağılımı gösterilmektedir.

Tablo 3: Rehberin Alanyazın Taraması Sonucunda Bulunan Kategori ve Kod Dağılımı

Tema	Kategoriler	Kodlar
Denetim Rehberinin Alanyazınla ilişkisi	1.Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığı	Uygunluk
		İçerik Eksikliği
		Kavram Tutarsızlığı
	2.Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarsızlığı	Aykırlık
		Atıfsızlık

Tablo 3 incelendiğinde, Denetim Rehberinin Alanyazınla ilişkisi teması altında tutarlılık ve tutarsızlık olmak üzere iki kategorinin ön plana çıktığı görülmektedir. Tutarlılık kategorisi için uygunluk, tutarsızlık kategorisi içinse “aykırılık, atıfsızlık, içerik eksikliği ve kavram tutarsızlığı” olmak üzere dört kod belirlenmiştir. Tutarlılığın daha fazla çıkması rehberde bulunan bilgilerin, alanyazından etkilenmiş olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Eğitim denetimi alanında özellikle ilkokullarda denetime dönük yayın sayısının diğer öğretim kademelerine göre daha fazla olduğu göze çarpmaktadır.

2.1. Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarlılığının İncelenmesi

Alanyazına göre uygunluk, denetim rehberinin alanyazınla örtüşmesini ifade etmektedir. İncelenen alanyazında çok sayıda uygunluk koduyla karşılaşılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde “Okulda güvenli ortamın sağlanması ve öğrencilerin korunmasına yönelik çevre ile iş birliğinin yapılması” şeklinde olan madde alanyazında “Okul ve çevre işbirliğini sağlamaya ilişkin katkıda bulunabilecek kuruluşlar, veli ve yakın çevre üyelerinin okulun işleyişine katılımını ve desteğini sağlayacak önlemler alınmalıdır” ([Yiğit ve Bayrakdar, 2006](#)) ile bir örtüşme içindedir.

2.2. Denetim Rehberinin Alanyazınla Tutarsızlığının İncelenmesi

Denetim rehberi incelendiğinde alanyazınla tutarsızlık gösterdiği noktalar tespit edilmiştir. Alanyazına göre tutarsızlık, denetim rehberinin alanyazınla aykırılığını, içerik eksikliğini, kavram tutarsızlığını ve atıf yapılmamasını ifade etmektedir. İncelenen alanyazın tutarsızlığında en çok içerik eksikliği kodu ile karşılaşılmaktadır.

“İçerik eksikliği” kodu, alanyazında olan fakat denetim rehberinde olmayan durumlar tespit edildiğinde kullanılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde “Ders kitabı, ders araç-gereci, bilgisayar, akıllı (etkileşimli) tahta, atölye ve laboratuvar araç-gereci, makine, cihaz ve tesisatı gibi materyallerin yeterli durumu” şeklindedir. İnceleme yapılan alanyazında “ (...)Öğrenci özellikleri, ihtiyaçları, dersin kazanımı, sınıfın yapısı, teknolojik alt yapı, öğretmenlerin mesleki ve teknoloji tabanlı yeterlilikleri gibi birçok kriterin değerlendirilmesi kaliteli ve nitelikli bir materyal

için önem arz etmektedir(...) (Brinkerhoff, 2006; Murugaiah, Thang, Azman ve Nambair, 2016; Akt. Karademir, 2018)."şeklindedir. Söz konusu tutarsızlık belirtilen materyallerin yeterlilik durumunun değerlendirilebilmesi için çeşitli kriterlere (öğrenci sayısı vb.) gereksinim duyulmakta olup maddenin içeriğinde herhangi bir kriter olmayışından kaynaklı içeriğin eksikliğini göstermektedir.

"Kavram Tutarsızlığı" kodu, alanyazın ve rehberdeki kavramların kullanıldığı yerdeki ifadeyle tutarsız olduğu ya da birbirini kapsayan kavramlar tespit edildiğinde kullanılmıştır. Bu kodla ilişkili bir tespit şöyledir; rehberde *"Denetim, Genel olarak kamuda, özel ve tüzel kişiliği bulunan kurum ve kuruluşlarda yapılmakta olan işlerin; kaynak, imkan ve şartlar dikkate alınarak, yasal çerçeve ile belirlenen amaç, öngörülen temel ilke ve hedeflere uygunluğunu, doğruluğunu, düzenliliğini, verimliliğini, ekonomikliğini, etkinliğini; objektif, geçerli, güvenilir ölçütlere göre karşılaştırma yapabilmek, ulusal standartlara ve planlanan esaslara göre durumunu ortaya koyma, giderilebilir eksiklikler için rehberlikte bulunma, değişim ve gelişim için misyon ve vizyon kazandırmaya ilişkin öneriler getirme sürecidir."* şeklinde ifade edilmiştir. İnceleme yapılan alanyazında *"(...)vurgulanan rehberlik kavramı eğitim müfettişlerinin görevlerinde merkezi bir konuma yerleşmekte, öğretmenleri mesleki ve pedagojik anlamda desteklemek, güncel gelişmeler konusunda bilgilendirmek ve onlara rehberlik yapmak anlamına gelmektedir(...)"* (Aslanargun ve Tarku, 2014)."şeklindedir. Bu bağlamda denetim kavramsal ve tanımsal olarak rehberliği de kapsamaktadır. Alanyazın çalışmalarının çerçevesi genişledikçe kavramlara yüklenen anlamlar da zaman içinde değişme ve gelişme göstermektedir. Bu nedenle kelimelerin tanımlamaları yapılırken alanyazın temel alınabilir.

"Aykırı Durum" kodu, denetim rehberinin alanyazınla çelişen ve düzeltilmesi gereken bir durumu tespit edildiğinde kullanılmıştır. Bu kodla ilişkili tespit şöyledir; rehberde *"Rehberlik ve denetimde aşağıdaki ilkeler gözetilir, c) İyi uygulama örneklerini yaygınlaştırmak"* şeklindeki ifadenin alanyazındaki durumuna karşılık gelebilecek ifade *"Denetim ilkeleri (...) modelleştirilmiş bir süreç değildir (...) Belli bir durum ve koşulda etkili ve başarılı olan bir model ve tekniğin başka bir ortamda etkili ve başarılı olmaması olasıdır. Bu nedenle çağdaş eğitim denetimi belli bir programa ve modele bağlı kalma yerine, her durumun özelliklerine göre farklı programların düzenlenmesi gereğine inanmaktadır. Bu nedenle çağdaş eğitim denetiminde esneklik ilkesi benimsenmektedir (Aydın, 2014)." temeline bir çelişkiye rastlanılmıştır. Bozak, Seraslan ve Çakır (2017), denetim sisteminin ve sürecinin uygulayıcıları ile buna yön veren akademisyenler arasında iş birliği ve iletişim eksikliğinin denetimde sorunlar doğurabileceğinden söz etmektedirler.*

Alanyazına atıfsızlık, denetim rehberi içeriğinde ister tutarlı ister tutarsız olsun konu ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmalara gönderme yapılmama durumunu ifade etmektedir. İncelenen rehberdeki maddelere ilişkin alanyazınına açıkça gönderme yapılmadığı için rehberin genelinde atıfsızlık koduyla karşılaşılmıştır. Oysa eğitim denetimi akademisyenlerinin ürettiği bilginin işlerliği açısından uygulamadakilerin onların çalışmalarından atıf yaparak yararlanmaları hem uygulamaya nitelik kazandırmak hem de akademisyeni takdir etmek bağlamı katkı sağlayıcı olabilir. Eğitimciler eğitim pratiğinin teorilerini hazırladıklarında, bu teoriler üretildiği toplumun ve belki de uluslararası toplumun gerçekten (hukuksal anlamda) yasal belgelerine yansıdığına ancak (o ülkede ya da dünyada) eğitimin bilimselliğinden söz edilebilir (Toprakçı, 2008; Toprakçı, Dağdeviren, Oflaz ve Türe 2010). Atıfsızlığa somutluk sağlamak adına rehberde *"Denetim sonucunda elde ettiği bulguları değerlendirerek, okul yönetimi ve çalışanlarına katkı sağlayacak, okulun performansını artıracak öneriler geliştirir."* şeklinde olan ifade örnek verilebilir. Akademisyenler tarafından üretilen bilgiler mevcut durumlara öneri olarak gerekli maddelerde belirtilebilir. Nitekim Zaim'e (2005) göre kullanılacak her türlü bilginin doğruluğu onaylanmış ya da daha önceden denemesinin yapılmış olması şarttır. Bilgiyi yönetebilen kişi duyduğuyla kalmayan, en derindeki bilgiye ulaşabilen olmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen sonuçlara (tema, kategori ve kod çerçevesinde) dayalı uygulayıcı ve araştırmacılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Denetim rehberin alanyazın ve yasal belgelerle uygunluğunun yüksek olduğu ancak yasal belgelerin güncel olmaması ve eksik ifade edilmesinden dolayı tutarsızlığın ön plana çıktığı ilk sonuç olarak belirtilebilir. Müfettişlerden ve araştırmacılardan oluşan çalışma gruplarıyla, denetim rehberinin kullanılabilir yönleri değerlendirilip, ortak alanlarda fikir paylaşımları sağlanarak uyumluluk daha da artırılabilir. Bu tür çalışmaların yapılmaması halinde, mevcut uyumlu noktaların zaman içerisinde uyumsuzluğa dönmesine neden olabilir.

Denetim rehberinde gönderme yapılan yasal belgelerin bir kısmının güncel olmadığı ya da yürürlükten kaldırıldığı belirlenmiştir. Denetim rehberinin düzenlenmesi için bir birim oluşturularak sık aralıklarla güncellenmesi sağlanabilir. Ayrıca günümüz teknolojik gelişmelerine bağlı olarak oluşturulabilecek e-rehberde, maddelerin altında ulaşım adresleri paylaşarak kullanıcılara erişim kolaylığıyla beraber bilginin eksiksiz, hatasız ve güncel olarak aktarılması önerilebilir.

Denetim rehberindeki bazı maddelerde yasal belgeye gönderme yapılmadığı, hatalı, eksik ya da fazla gönderme yapıldığı görülmüştür. Denetim rehberinin yasal dayanak temelli olması önemlidir. Mevzuatta belirtilen maddeler, rehberde anlatılmak istenen ifadeye göre işlenebilmeli ve gerekli noktalarda bentlerine kadar belirtilmelidir. Bunun uygulanabilir hale gelmesi için de yürürlükte olan yasal belgelerin mülgalardan ayrılması ve erişim noktalarında gruplandırılması önerilebilir. Denetim rehberi ilkökul, ortaokul, devlet ve özel okullar için çok geniş bir kapsamdadır. Yani bunların herbiri kendine özgü ve oldukça kapsamlıdır. Bu nedenle de her kademeye ya da birime (ilkökul, ortaokul için farklı) özgü maddeleri içeren ayrı ayrı rehberler oluşturulabilir. Sürecin hızlandırılması için üniversitelerin uygun bölümlerinden destek alınabilir, ölçekler geliştirilebilir ve çalıştaylar düzenlenebilir.

Denetim rehberinde yer alan bazı maddelerin yasal dayanağı olmadığı ya da yasal belgede bulunan haline göre eksik ifade edildiği tespit edilmiştir. Kişilerin yeterliliklerini değerlendirmede kullanılacak bir ölçütün olmaması farklı yorumlamalara yol açabilir. Uygulamanın ortak bir şekilde yürütülebilmesi açısından yasal dayanağın olması çok önemlidir. Eş düzende ilerleyebilmek adına standart noktaların belirlenmesi ve rehberde ifade edilmesi önerilebilir.

Denetim rehberinde gönderme yapılan yasal belgelerden bazılarının internet ortamında ulaşılabilmediği görülmüştür. Günümüz arşivi haline gelen elektronik bilgi kaynakları, kullanıcının istediği zamanda ve ihtiyacı olan bilgiye ulaşım rahatlığı sağlamak içindir. Çok eski tarihli belgelerdeyse ulaşım kalitesi düşüktür. Eski tarihli mevzuatın güncellenerek ulaşımına açık hale getirilmesi önerilebilir.

Denetim rehberinin alanyazınla uyumu incelendiğinde ise genel anlamda tutarlı olduğu gözlenmiştir. Denetim rehberi hazırlanırken alan dahilinde yapılmış bilimsel araştırma sonuçlarının ve önerilerinin neler olduğu incelenerek hazırlayıcılara kılavuz oluşturulması önerilebilir.

Denetim rehberindeki maddelerin hiçbirinde alanyazına atıf yapılmadığı görülmüştür. Denetim rehberinin içerisinde uzman görüşlerine yer verilmeli, gerekli atıflarda bulunulmalıdır. MEB ve üniversiteler tarafından ortak düzenlenecek seminerlerin sayısı artırılabilir. Uzmanların yaptığı araştırmaları seçmek içinde üniversiteler bazında komisyonlar oluşturularak işbirliği yapılabilir. Denetimde yaşanan sorunlarla ilgili olarak akademisyen ve araştırmacıların projeler geliştirip ön uygulamalar yapması önerilebilir.

Denetim rehberindeki bazı maddelerin alanyazına göre içerik eksikliği olduğu belirlenmiştir. Rehberinin kapsamı, türü ve ihtiyacına göre kurumdaki özelliklerin belirlenmesi ve akademisyenler tarafından yapılan çalışmalar, denetim uygulayıcıları ile beraber değerlendirilerek oluşturulabilir. İfade edilen maddeler tüm aşamalarıyla ve kapsamlı bir şekilde okuyucuya iletilebilir. Nitekim

akademisyenler tarafından uygulanmış ve sonuçları gözlenmiş bilgilerle yol gösterilebilir. Alanında başarılı akademisyenlerin yazmış olduğu kitaplara atıfta bulunarak içerik eksikliği giderilebilir.

Denetim rehberindeki bazı maddelerin alanyazınla kavram tutarsızlığı içerisinde olduğu görülmüştür. Denetim rehberi içinde yer alan kavramlar gözden geçirilerek kullanım açısından en kapsamlı olanının tercih edilmesi önerilebilir.

Denetimin etkili olmasıyla örgüt hedeflerinin yerine getirilmesi sağlanır. Bu süreç verimli olmazsa kişilerde ortak hedeflere hizmet etme arzusu ortadan kalkabilir (Toprakçı ve Kadı, 2015). Sonuç olarak yönetim ve denetim alanında kendini geliştirmek isteyen kişilerin eğitim yönetimi ve denetimi alanında lisansüstü eğitimini tamamlaması ve denetim faaliyetlerinde öylelikle yer alması önerilebilir.

KAYNAKLAR

- Akbaşlı, S., & Tura, B. (2019). Okul Aile Birlikleri Okullara Ne Getirdi? Neyi Değiştirdi? *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 14(20), 1-1. DOI: 10.26466/opus.621027
- Akçay Güngör, A. (2020). Özel öğrenci etüt eğitim merkezi rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3) , 90-109. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/820632>
- Altunay, E. (2017). Okul Yöneticilerinin Görüşleri Doğrultusunda Eğitim Finansmanı Politikaları: Sorunlar, Nedenler ve Çözümler. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 689. Doi: 10.14686/buefad.304498
- Aslanargun, E., & Tarku, E. (2014). Öğretmenlerin Mesleki Denetim ve Rehberlik Konusunda Müfettişlerden Beklentileri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 20(3), 281-306.
- Aydın, İ. (2005). Öğretimde Denetim. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Aydın, M. (2014). Çağdaş Eğitim Denetimi. Ankara. Gazikitabevi
- Başar, H. (2005). Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı. Ankara. Pegem A Yayıncılık.
- Başaran, İ. E. (2000). Eğitim Yönetimi Nitelikli Okul. Ankara. Feryal Matbaası
- Başturan, C. ve Görgü, E. (2020). Öğretmenlerin Mesleki Sorun Tanımları: Okul Öncesi Öğretmenleri Bağlamında Bir Değerlendirme. *Yaşadıkça Eğitim*, 34(1), 79-98. <https://doi.org/10.33308/26674874.2020341163>
- Beytekin, O. F., & Kılıç, F. (2021). İlkokul müdürlerinin karar verme sürecini etkileyen faktörler. *E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi*, 1(1), 37-54. Erişim: <https://www.e-ijpa.com/index.php/pedandragoji/article/view/beytekin-kilic>
- Beytekin, O.F. ve Taş, Ş. (2017) Ortaokul Müdürlerinin Öğretimsel Denetime İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi *Turkish Studies* Vol: 12/33, p. 115-128
- Bozak, A., Seraslan, D. & Çakır, E. (2017). Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Akademik Çalışmalara İlişkin Görüşleri, *İlköğretim Online*, 16(2), 453-468, [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr> doi: 10.17051/ilkonline.2017.304710
- Boydak Özcan, M., & Şener, G. (2015). Sınıf Öğretmenlerinin Denetim Sürecine İlişkin Algı ve Beklentilerinin Metaforlar Aracılığı ile Belirlenmesi. *Eğitim Bilimleri Dergisi / Journal of Educational Sciences* Yıl / Year: Ocak / January 2015 • Cilt-Sayı / Volume-Issue: 41 ss/pp. 19-33
- Büte, M., & Balci, F. A. (2010). Bağımsız Anaokulu Yöneticilerinin Bakış Açısından Okul Yönetimi Süreçlerinin İşleyişi ve Sorunlar [Preschool principals' views on school management processes and related problems]. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 16(4), 485-509.
- Can, A, Yıldırım, A. (2013). Kurum Denetim Raporlarına Göre İlköğretim Okullarının Sorunları (Aksaray İli Örneği). *Milli Eğitim Dergisi*, 43 (199), 126-146. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/milliegitim/issue/36166/406546>
- Diken, İ. H., & Batu, S. (2010). Kaynaştırmaya Giriş. İ. H. Diken (Ed.). İlköğretimde kaynaştırma içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Durnalı, M., & Limon, İ. (2018). Çağdaş Türk Eğitim Denetimi Sistemi (Değişimler ve Yasal Dayanakları). *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(2), 413-425.
- Ekinci, A., & Karakuş, M. (2011). İlköğretim okullarında müfettişlerce yapılan rehberlik ve denetim çalışmalarının işlevselliği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(4), 1849-1867.

- Ekinci, H. ve Sabancı, A. (2020) Okul Müdürlerinin Soruşturma Görevlerini Yerine Getirirken Karşılaştıkları Sorunlar *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi* 020, 39(1), 138-154. DOI: 10.7822/omuefd.572807
- Ergüder, Ü. (2012). "Yeni Bir Yükseköğretim Yasasına Doğru" Başlıklı Belge Hakkında Ön İzlenimler. *Journal of Higher Education and Science*, 2(3), 026-027.
- Göker, S, Gündüz, Y. (2017). Eğitim Denetimi Sürecinde Hesap Verebilirlik ve Şeffaflık Uygulamaları. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (1) , 83-93. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/omuefd/issue/30333/327390>
- Hesapçıoğlu, M. (2009). Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Eğitim Politikası ve Felsefesi, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 29, 121-138 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/maruaebd/issue/370/2124>
- Kahraman, H. (2020). Öğretmenevleri, öğretmenleri ve akşam sanat okulları rehberlik ve denetim rehberinin yasal metinler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3) , 123-138 . Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/836759>
- Kapusuzoğlu, Ş. (2008). Okula Dayalı Yönetimde Denetim Sisteminin İşlevselliği ve Katkısının Değerlendirilmesi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (1) , 143-155. DOI: 10.11616/AbantSbe.234
- Karademir, T. (2018). *Teknolojinin Benimsenmesine Ekolojik Bir Yaklaşım: Sürdürülebilir Bir Dijital Öğretim Materyali Geliştirme Ekosistemi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Anabilim Dalı Eğitim Teknolojileri Programı, Doktora Tezi (Danışman: Doç.Dr. Ayfer Alper)
- Karakaya, M., & Uluğ, F. (2011). Mesleki Ortaöğretim Kurumlarında Yetki Devri. ISSN:1306-3111 *e-Journal of New World Sciences Academy*, Article Number: 1C0329 *Education Sciences*, 6(1), 744-759
- Kayıkçı, K. (2005). Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Denetim Sisteminin Yapısal Sorunlarına İlişkin Algıları ve İş Doyum Düzeyleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44 (44), 507-527. Erişim: <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10353/126780>
- Kramer, S. N. (2002). Tarih Sümer'de Başlar, (Çev. Hamide Koyukan):22 İstanbul: *Kabalcı Ya*.
- Kocabaş, İ., & Yirci, R. (2011). Denetmen algılarına göre denetimde yaşanan sorunlar. 3. *Uluslararası Eğitim denetimi Kongresi, Bildiri Kitabı, Ankara: Tüm Eğitimciler ve Eğitim Müfettişleri Sendikası Yayını*.
- Memduhoğlu, H. B., & Mazlum, M. M. (2014). Bir Değişim Hikâyesi: Eğitim Denetmenlerine İlişkin Metaforik Algılar. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-47.
- Memduhoğlu, H, Zengin, M. (2012). Implementability of Instructional Supervision as a Contemporary Educational Supervision Model in Turkish Education System. *Journal of Theoretical Educational Science*, 5 (1), 131-142. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/akueg/issue/29344/314025>
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2012). *Okul Aile Birliği Yönetmeliği*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=15878&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> , Erişim tarihi 10.05.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2012). *Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16154&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> ,Erişim tarihi 10.05.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2014). *Eğitimde Kalite Yönetim Sistemi Yönergesi*(mülga), <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1682.pdf> ,Erişim tarihi 10.05.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2014). *Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=19942&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>,Erişim tarihi 10.05.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2014). *Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi*, <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1706.pdf>,Erişim tarihi 10.05.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2016). *İlkokul Ortaokul Rehberlik ve Denetim Rehberi*, <http://tkb.meb.gov.tr/www/yayinlarimiz/icerik/13>, Erişim tarihi 25.04.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2017). *Teftiş Kurulu Yönetmeliği*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23861&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>,Erişim tarihi 10.05.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2018). MEB Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın *Eğitimde Kalite Yönetim Sistemi Yönergesinin Yürürlükten Kaldırılması Yazısı* <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1899.pdf>, Erişim tarihi 10.05.2020
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB] (2020). *Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi*, http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_03/13113722_OZEL_OYRETYM_KURUMLARI_STAN DARTLAR_YONERGESY_11.03.2020_tarihli_ve_5331494_sayYIY_Makam_Oluru.pdfErişim tarihi 10.05.2020

- Oktar, A. N.(2010). Eğitim denetimi sisteminin yasal dayanaklara göre değerlendirilmesi (*Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü*). <http://hdl.handle.net/20.500.12397/7211>
- Ölmez Ceylan, Ö, Algam, E. (2020). İl/ilçe milli eğitim müdürlükleri denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3), 179-198 . Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/831894>
- Özdemir, N, Altuntaş, F. (2020). Denetimde standartlaşma çabaları: motorlu taşıt sürücüleri kursu denetim rehberi örneği. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3) , 79-89. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/807767>
- Özdemir, S. (2014) Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi, Editör: Servet Özdemir Türk Eğitim Sisteminin Yapısı, Eğilimleri ve Sorunları, *Gazi Üniversitesi Ankara: Pegem Akademi*.
- Özdemirci, F. (2004). Bir Disiplin Olarak Belge Yönetimi, *In Kütüphaneciliğin Destanı Uluslararası Sempozyumu: Saga of Librarianship International Symposium, Ankara (Turkey), 21-24 October 2004. [Conference paper]* <http://hdl.handle.net/10760/6486>
- Özdemirci, F., & Aydın, C. (2007). Kurumsal Bilgi Kaynakları ve Bilgi Yönetimi. *Türk Kütüphaneciliği*, 21(2), 164-185.
- Özmen, F, Şahin, Ş. (2010). İlköğretim Müfettişlerinin Soruşturma Görevi Yerine Getirirken Karşılaştıkları Sorunlar. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (15), 92-109. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/zgefd/issue/47950/606700>
- Öztürk, Ş., & Gök, T. (2010). İlköğretim okulu müdürlerinin kurum denetiminde karşılaştıkları sorunlar. *In International Conference on New Trends in Education and Their Implications. 11-13 November* (pp. 31-39).
- Resmî Gazete (2002). 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4734.pdf>, Erişim tarihi 10.05.2020
- Resmî Gazete (2002). 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.4735.pdf>, Erişim tarihi 10.05.2020
- Resmî Gazete (2003). 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>, Erişim tarihi 10.05.2020
- Resmî Gazete (2005). Merkezi Yönetim Harcama Belgeleri Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=9815&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>, Erişim tarihi 10.05.2020
- Resmî Gazete (2007). 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf>, Erişim tarihi 10.05.2020
- Sabancı, A. ve Akcan, N . (2019). Okul Müdürlerinin Ders Denetimi Görevlerinin Rehberlik Etkililiği Açısından Değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27 (5), 1893-1910. DOI: 10.24106/kefdergi.2869
- Sabancı, A. Ve Şahin, A. (2007). Denetmenlerin, Öğretmenlik Yeterlik Alanları Açısından Devlet İlköğretim Okulu Sınıf Öğretmenlerine Rehberlik Görevlerini Gerçekleştirme Düzeyleri *Eğitim ve Bilim Education and Science* 2007, Cilt 32, Sayı 145 2007, Vol. 32, No 145
- Sezer, Ş., Albez, C., Akan, D., & Ada, Ş. (2014). İlköğretim Okullarında Zümre Öğretmenler Kurulu Çalışmalarının Etkililiği Üzerine Bir İnceleme. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, Issue 7. <http://hdl.handle.net/11489/379>
- Şahin, S, Çek, F, Zeytin, N, (2011). Eğitim Müfettişlerinin Mesleki Memnuniyet ve Memnuniyetsizlikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(2), 221-246. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuvey/issue/10328/126613>
- Şimşek, H. (2014). Osmanlı Devleti'nde Özel Okullar ve İlk Türk Özel Okulunun Tarihçesine Dair Yeni Bilgiler. *Bilgi*, 68, 209-230.
- Taymaz, A.H. (2011). Eğitim Sisteminde Teftiş. Ankara: Pegem
- Tonbul, Y, Ata Çiğdem, F. (2020). Bilsem denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3) , 36-62. Retrieved from <http://www.eijer.com/tr/pub/issue/58698/804118>
- Tonbul, Y, Ödemiş Keleş, N. (2020). Mesleki eğitim merkezleri rehberlik ve denetim rehberi' nin yasal belgeler ve alanyazın temelinde tutarlılığının incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3) , 139-153. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/803653>
- Tonbul, Y., & Baysülen, E. (2017). Ders denetimi ile ilgili yönetmelik değişikliğinin maarif müfettişlerinin, okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşleri açısından değerlendirilmesi. *İlköğretim Online*, 16(1), 299-311.
- Toprakçı, E, Bakır, D. (2020). Yabancı, azınlık ve milletlerarası okullar denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3), 16-35. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/800326138>

- Toprakçı, E., Özerter, K. (2020). Özel öğrenci yurtları rehberlik ve denetim rehberinin yasal belgeler ve alanyazın temelinde incelenmesi. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11 (3), 199-216. Retrieved from <http://www.e-ijer.com/tr/pub/issue/58698/817509>
- Toprakçı, E. (2008). Sınıfa Dayalı Yönetim. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Toprakçı, E. (2017). Sınıf Yönetimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Toprakçı, E., Çakırer, I., Bilbay, A., Bağcivan, E., & Bayraktutan, I. (2010). Kuram ve uygulamada eğitim denetmenleri meslek etiği. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 5(1).15
- Toprakçı, E., Dağdeviren, İ., Oflaz, G., ve Türe, E. (2010) Eğitim Fakültesi Öğretim Elemanlarının Bilim Anlayışları Temelinde Eğitimin Bilimliliği” Bilim ve Ütopya Dergisi Sayı: 190, Yıl: 10, Nisan 2010, ss. 45-56 <https://www.erdaltoprakci.com.tr/wpcontent/uploads/2020/05/bilim-anlay%C4%B1%C5%9Flar%C4%B1-temelinde-e%C4%9Fitimin-bilimlili%C4%9Fi.pdf>
- Toprakçı, E., Kadı, A. (2015). Türkiye’deki Bakanlıkların Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanındaki Faaliyetlerinin Yasal Belgeler Eşliğinde Analizi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12 (4), 1-18. DOI: 10.18026/cbusos.34980
- Toprakçı, E. & Taş, Ş. (2020). Yargıtay’ın Okul Müdürlerine İlişkin Verdiği Kararların İncelenmesi, *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 11, Sayı: 1, 2020, ss. 20-40, DOI: 10.19160/ijer.656003
- Tunççağıl, G. G. (2019). Yabancıların Türkiye’de Eğitim Hizmetinde Çalışması. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 68-109. DOI: 10.32957/hacettepehdf.542280
- Üstün, A. (2017) “Türk Milli Eğitim Sistemi, Amaçları Ve Temel İlkeleri” *Türk Eğitim Sistemi ve Okul Yönetimi* (Editörler: A.Üstün ve A.Bayar) Ankara: PegemA Yayınları
- Yeşil, D. & Kış, A. (2015). Okul Müdürlerinin Ders Denetimine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi, *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(3)
- Yıldırım, A., & Şimşek, H., (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğit M., M. (2019). Okul Öncesi Eğitimde Rehberlik ve Denetim Uygulamalarına İlişkin Okul Yöneticilerinin Görüşleri. İstanbul. <http://hdl.handle.net/11424/55619>
- Yiğit, B. & Bayrakdar, M. (2006). Okul Çevre İlişkileri. Ankara: PegemA Yayıncılık
- Yolcu, H., Barış, A., & Bakar, H. (2017). Ailelerin çocuk kulüpleri kapsamında yürütülen müfredat dışı eğitsel etkinliklere ilişkin görüşleri. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4781-4796. Retrieved from <https://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/view/5102>
- Zaim, H. (2005). Bilginin Artan Önemi ve Bilgi Yönetimi. İstanbul: İşaret Yayınları.

The Investigation of Primary School's Supervision Guide on the Basis of Legal Documents and Literature

Irmak Akbal (M.A.Stud.)
Ministry of National Education-Turkey
irmak.akball@gmail.com

Prof. Dr. Erdal Toprakçı
Ege Üniversitesi-Türkiye
erdal.toprakci@ege.edu.tr

Abstract

In this study, it is aimed to identify incompatibilities and to develop recommendations on the analysis the part of "Primary School's Supervision Guide" of the Primary and Secondary Schools' Supervision Guide in the light of the literature and the basis of legal documents. The document of the research consists of in the study, document analysis method is used based on qualitative research, and the data is analyzed by content analysis. The statements in the guide are analyzed separately to form a meaningful concept. As a result of the research, inconsistencies of the supervision guide with the basis of legal documents are determined. These inconsistencies are embodied by the codes of from the least to the most; Not being up to date according to legal documents, Incomplete expression according to legal documents, Legal gap, Misrepresentation of legal documents, uncertainty of legal documents, missending of legal documents, Inability to access legal documents on the internet. Although the supervision guide is generally consistent with the literature and the information produced by the supervision is included in the guide, the inconsistencies in the codes of non-reference to the literature, lack of content, inconsistency and conceptual inconsistency were observed. Based on the results of the study, suggestions for those in the researcher practice were included in order to make the supervision activities of of primary schools and the guide more qualified.

Keywords: Educational Supervision, Primary School Supervision, Supervision Guide, Private School, Public School

**E-International Journal of
Educational Research,
Vol: 12, No: 1, 2021, pp. 171-189**

DOI: 10.19160/ijer.867862

Received: 22.11.2020
Revision: 25.01.2021
Accepted: 04.03.2021

Suggested Citation:

Akbal, I. & Toprakçı, E. (2020). The investigation of primary school's supervision guide on the basis of legal documents and literature , *E-International Journal of Educational Research*, Cilt: 12, Sayı: 1, 2021, ss. 171-189, DOI: 10.19160/ijer.867862

EXTENDED ABSTRACT

Problem: Education has a great value for society. The organization created to ensure this continuity determines the points that need to be developed through its supervision. Every day changes occur in the field of education. With this change, education supervision updates its standards and is included in the legislation, as in every field. Supervision of the institution within the education system was given to the supervisors appointed by the ministry. The Ministry of National Education Supervision Board prepared supervision guidelines in 2016 to guide the supervision of supervisors. One of these guides is Primary and Secondary Schools' Supervision Guide. Primary education is important for body, mind, and moral development as it covers basic education and training years. In line with this importance, various legislations were created and the procedures and principles were specified. Thanks to these procedures and principles set forth in their schools, they are expected to create a vision and use their existing equipment based on student and teacher development. Primary education has taken the main point throughout the history of Turkish and World Education, which has come from the past to the present. Trying to create efficient environments with limited resources has forced school administrators in terms of budget control. The demand for qualified education of the society dragged the situation into competition and directed the opening of private schools. Separate legislation has been created for private schools, and its supervision and control has been liberalized under state law. It is based on the legislation that the persons who will carry out this supervision guide the institutions by guiding them. Supervision guides are also legislative guides. While the changes and developments in the supervision concept have been updated within the legislation, there has been no difference in the supervision guides, so the information has timed out. This study is important in order to evaluate the shortcomings of the guide and make it more qualified. In this study, it is aimed to identify incompatibilities and to develop recommendations on the analysis the part of "Primary School's Supervision Guide" of the Primary and Secondary Schools' Supervision Guide in the light of the literature and the basis of legal documents.

Method: In the study, it was aimed to evaluate and evaluate suggestions of primary and secondary schools' supervision guide, and in this context, document analysis from qualitative research method was used. Supervision guideline were seen as the sources of public documents used by the Ministry of National Education Supervision Board in order to ensure unity of application and standardization in supervision, and analyzed according to 206 item stages. The document in question was reached on 24.04.2020 from the "Publications" page of the website of the MEB Board of Supervisors. Relevant laws, regulations, directives, circulars and other documents mentioned in the guide have been accessed from the Ministry's own site and their originality has been confirmed. At the stage of understanding the documents, firstly the relevant guide and then the legislation mentioned in the guide were examined in detail. In this context, the guideline has been analyzed through the content analysis of data. First for this, the themes in the guide have been analyzed on the basis of legal documents referred to are; Afterwards, the categories and codes were determined. After then as to whether or not the guide is consistent with the literature. The categories and codes for the themes in the process of using data; Detailed reporting was made by adding citations and comments. In qualitative research, various strategies such as expert opinion and peer confirmation have been used to ensure validity and reliability. Attention was paid to the detailed reporting of the guides evaluated to ensure their validity and reliability, and the citations in the guide were given directly without any change. In addition, an academican who is competent in the field of supervision and publishes for expert opinion and a master supervisor took part in this meeting and gave feedback during the meeting. The raw data has been stored in case future research is to be compared.

Findings: 206 items of the primary school supervision guide, which were examined according to the results of the analysis, were created with 2 different themes: the basis of legal documents and literature. It is seen that two categories come to the forefront, the consistency of the supervision

guide with the basis of legal documents and the inconsistency of the supervision guide with the basis of legal documents. Among the codes belonging to these categories, "compliance according to the basis of legal documents" and "not up to date according to the basis of legal documents" are the most frequent ones. According to our first finding, the basis of legal document refers to consistency, reaching the basis of legal document referred to, or the overlapping of the statements in the guide with the basis of legal document. We can say that this consistency will provide ease of use and reliability for the users. The fact that there is no difference in accessing information indicates that some of the basis of legal documents belonging to the time the guide was prepared did not change until today. However, inconsistency according to the basis of legal document; It means that it is not up-to-date, there is a legal gap, it is not available on the internet, incomplete reference to the basis of legal documents, under-expression, over-expression, uncertainty of the basis of legal document and incorrect writing of the basis of legal document. If it is not up-to-date according to the basis of legal document, it means that some information has been changed and updated in the basis of legal document content or the basis of legal document has been repealed. This second finding, which is frequently mentioned, may have a negative effect on the quality of the guide. It can be said that the most important reason for the discrepancy in the guide was whether it was published in 2016 or not. Another review of our research theme is the literature review; It is seen in two categories as the consistency of the supervision guide with the literature and the inconsistency of the supervision guide with the literature. Four codes have been determined, such as suitability for the consistency category and contradiction, non-reference, lack of content and concept inconsistency for the inconsistency category. More consistency may be interpreted as the legislative information in the guideline is due to the general use in the literature. Since there is no explicit reference to the literature regarding the items in the examined guide, the code of non-reference is determined throughout the guide. Not referring to the literature in any of the articles may cause the control not to improve scientifically and may also cause the guide to remain focused on legislation only.

Suggestions: It may be suggested to examine the results of the previous scientific research on the first task to be done while preparing the supervision guide. It may be suggested that practitioners and researchers gather in a common area to prepare, update and pre-apply the guideline. Seminars in which the guide and the content of the legislation can be made by academicians and supervisors, by giving their opinions and suggestions to the practitioners should be created. The basis of legal documents that cannot be found on the Internet should be uploaded to the required official sites. On the other hand, in the e-guide, which can be created depending on today's technological developments, access addresses can be provided to the users by sharing the transportation addresses under the items. It can develop a scale for supervisors to conduct supervisions more comfortably and in the same direction. Finally, it may be useful to create separate guides containing items specific to each level, as the supervision guide is very extensive for primary, secondary, public and private schools.